

RAPORTTI VENETSIA-SEMINAARISTA 1
SAN MARCO PALACE 27.-30.5.2005 ESA SAARISEN OHJAUKSESSA
Pekka Vuoria

Koko setting oli ajateltu ja hieno. Kenenkään ei tarvinnut uhrata aikaa enempää kuin yksi pitkä viikonloppu, joten seuralaiset mahtuivat myös helposti mukaan. Matka ei ollut pitkä ja sää suosi meitä kesän ensimmäisellä jopa osittain yllämpimällä lämpöaallolla ja auringolla.

Ryhmä oli pienryhmän maksimikoon ylärajoille rohkeasti vedetty, mutta riski oli hintansa arvoinen ja menestyi. Paikalla oli asiaan henkisesti sitoutuneita, riittävästi toisilleen outoja mutta riittävästi toisiinsa nähden myös samanlaisia, kun olimme kaikki niinä päivinä sitoutuneita toisiimme, Esan ideointiin, jota hän luovasti teki edessämme koko ajan musiikin säestämänä sekä myös ympäristöön, joka Esan oivallusten hahmottamana San Marcosta, sen tornin korkeudesta ja sen maailman kuulun torin avaruudesta hahmotti sen ajatusmaailmamme osaksi. Tämä ajatusmaailman laajeni seuraavana päivänä käsittämään koko Venetsian mutkaisine Grande Canaleineen ja kertakaikkiaan uniikkeine piirteineen käsittämään tavallaan ikäänkuin Euroopan ja maailman filosofisen sydämen, ihmisten paternaalisen kohtaamispaikan, jossa ihmiset aina ovat ikimuistoisista ajoista lähtien, monta sataa vuotta jo historiaakin dokumentoituna, kohdanneet toisensa nimenomaan inhimillisten kontaktien positiivisissa merkeissä. Esan henkilökohtainen ote meihin jokaiseen, kättelytervehdykset mutta ennen kaikkea hänen intensiivinen uskomattomuutensa tuodessaan meille esille arkipäivän tosiasioista lähtien eloamme laajentavia näkökohtia satoi intensiivisyydellään niin, että nämä kaikki kuulijat, joita oli sali täynnä seminaarin jokaisena hetkenä, jaksoivat intensiivisen hiiskumattoman hiljaisuuden avulla osoittaa keskittymisensä seminaarin perusaiheeseen, loppumattomaan kehitettävissä olevaan ihmisten kohtaamiseen toisen ja itsensä paremmaksi löytämiseksi.

Myöskin kokouspaikka oli erinomainen, riittävän lähellä valtaosan majoitusshotellia ollakseen mikään todellinen vaiva ja ulkoiset puitteet ja organisaatiot pelasivat sujuvasti ja tasokkaasti.

27.5. Helsingistä tultua jo päästiin aloittamaan illansuussa. Ensimmäinen teema oli onnellisuus työvälineenä. Esa perusteli seminaarin tarpeellisuutta juuri siksi, että onnellisuus on merkitsevä siksi, että tuntemalla itsensä onnelliseksi voi vapautua ja saavuttaa paljon enemmän. Hän totesi, että hän ei halua seminaareihinsa sisällyttää mitään suoritteita, joita seminaarilaisten pitäisi tehdä osoittaakseen oppiaan. Tämä on aivan oikein, koska tämä nimenomaan johtaa siihen, että silloin keskitytään omaehtoiseen sisäiseen kehittymiseen, jota, niin uskon, kaikki osanottajat laillani tunsivat ja saivat.

Vain persoonallisuutensa mukana, joka tarkoittaa sitä, että ihmiset hahmottavat elämän eri lailla kuin monet toiset, voisi rakastua omaan juttuun erilaisella tavalla. Venetsia voisi vapauttaa meitä. Voisi rakastua omaan juttuunsa yhä uudestaan.

Ex tempore esittäytymispuheenvuorot olivat erittäin usein vain lyhyttä aikataulukertomista osaamisesta. Omassa pyytämässäni puheenvuorossa korostin Esan hämmästyttävää kykyä ajatella arkipäiväisistä, meidän jokaisen tuntemista asioista eri tavalla ja löytää uusia aspekteja.

Esa korosti myös kaavakuvin, että ihmisen persoonallisuudessa on olennaista positiivinen kantava ajatus.

Toisessa osassa Esa käsitteli ajatonta viisautta. Hän kuvaannollisesti ajatteli, että ihminen on kapeutunut arkipäivänsä näkökulmiin ja ajattelee päivässä esimerkiksi 60 000 ajatusta, jotka ovat suunnilleen samaa rataa, ahdasta piiriä. Jos hän joka päivä voisi ajatella vaikka viisi erilaista ajatusta tai ratkaisumallia, ne muuttaisivat hänen arkisen työpäivänsä rutiinista joksikin muuksi. Käytännön

ajatusmaailmamme työssä pyrkii olemaan liian kapea ja tuhlaamme sitä esimerkiksi yksipuolisesti kirjaamalla suoritteita, joka voi muodostua rajoittavaksi tekijäksi.

Esipizzallinen 80-luku rock'n rolleineen, Rolling Stones -esityksineen johti siihen, että tällaiset eri tavalla ajattelevat ja käyttäytyvät persoonallisuudet tulivat mahtavasti esille varsinkin nuorison hyväksymänä.

Onnellisuuden tarkastelu on liian sidottu tulotiehensä. Harrastus johtaa rentoutumiseen ja sovelamme liiaksi välineellistä ajattelua.

Tarvittaisiin enemmän *tunnevoimaisuutta*, itsensä kokonaista antamista, *henkilökohtaista panosta*, *assosiointia*, kristallisoiva ja musiikillinen. Tarvitaan vihreitä kirjoja, joissa on kannet mutta tyhjiä sivuja, joita voi täyttää uusilla ajatuksilla.

Jokaisen ihmisen mieli pystyy luomaan uniikkeja ajatuksia, sellaisia, joita kukaan muu ei ole ajatellut ja siihen on olemassa lupa. Ei ole missään aivan pätevää lopullista totuutta, mutta jos muodostamme itsessämme San Marcon kuvan, huomaamme miten monenlaisia elementtejä jokaisessa totuudessa on. Korkea torni, lähes ikuinen laaja tori ja ennen kaikkea ihmisten vellovat massat tekevät siitä vapauttavan paikan. Syntyy tietynlainen prosessi, jota ei voi verrata vain johonkin kemialliseen fotosynteesiin.

Seminaari on saatava soimaan kuin instrumentti, jossa ajatus soi, Venetsiassa eri tavalla kuin missään muussa tilanteessa.

Ihmisen kontekstin, vaikuttavan lähiympäristön vaihtuessa myöskin sanan vaikutus tai merkitys muuttuu. Kevät on myös Vivaldia. Kun lähestyy kevättä, ei sitä tulisi yrittää vangita. Elämää ei voi hallita, mutta sitä voi lähestyä esimerkiksi Vivaldin neljän vuodenajan kautta, jolloin saa lisää vapautta, musiikki kuljettaa eteenpäin, syntyy eteenpäin kantavaa energiaa musiikille ominaisella tavalla.

Ei välttämättä tarvita mitään välitöntä vaikutusta vaan se näkyy silloin kun sielu rikastuu ja tuottaa uutta.

Tässä välissä haluan sanoa, että Esan oivalluksissa on tärkeätä myös se, että hän rakastaa elämää, ei vain naisia tai vain miehiä vaan kaikkea mitä he yhdessä ovat ja hän haluaa tehdä heidät kaikki rikkaammiksi. Seuraavan päivän alkajaisiksi lisäsin vielä unohtamani piirteen, sen että jokainen meistä on yllytyshullu ja Esa on paitsi ajatusten avaaja myöskin uskomaton yllyttävä, joka saa meidän ajatuksemme virtaamaan aikaisemmin kokemattomalla voimalla.

Voidaan tarvita kenties aivan tietoista työtä ilon esiin saamiseksi. Ihmisten pitäisi ehkä sanoa toisilleen tuntevansa oman ihmisenomaisuutensa. Esa uskoo, että ei se aina ole syvä kerros, joskus se voi olla aivan pinnallinen kerros, joka on silloin tärkeä, tilanne voi vaihtua. Iloisuus ja työ arjessa tapahtuu yksityisesti, se ei ole ryhmätapahtuma, mutta sitä ei tarvitse hävetä, se ilmentää ihmisen omaa alkuperää. Arki, jossa olet, muovaa sinua ihmisenä mutta hymyillä pitäisi enemmän. Väärä oppi on se, että systeemin edustajan ollakseen arvokas ja vakuuttava on oltava aina vakava. Tehtävä edellyttää tiettyjä edellytyksiä ihmisenä. Ankean päivän näkökulma on rivi päällekkäisiä, ikäänkuin limitettyjä, organisoituja ajatuksia, kun taas vapauttamme itsemme siirtymällä tästä arjen rutiinista ylärekisteriin sallimalla itsellemme onnellisuuden ihanuuden, kauneuden, riemun, ihmeen.

Tehtäväläistä arjessa voi olla mahdoton, riemu ei siihen mahdu, mutta tehtävämme on tapa ratkaista pulmat eikä välttämättä aikataulu, kustannustietoisuus tai entiset ratkaisutavat pääse rasittamaan silloin kun siirrymme yläkisteriin, onnellisuuteen, ihanuuteen, kauneuteen, riemuun ja ihmeeseen. Silloin emme enää latista alavireisen rutiinin kahleiden painamina elämämme päiviä.

Kun teet jotakin, joku voi siitä joutua vihan valtaan, negatiivisuuskerroin eli negatiivisen elämyksen merkitys on moninkertainen verrattuna hyvään elämykseen. Tämä on ihmisen biologinen kaava. Kun syöt tuntemattoman marjan ja olet lähellä kuolla, muistat varoa siitä lähtien tätä myrkyllistä marjaa. Kun sen sijaan syöt hyvän marjan, joka tekee olosi hyväksi, se ei tuota vaaraa eikä se välttämättä jää yksilöllisenä elämyksenä mieleesi, kun niitä hyvin maistuvia ja hyödyllisiä marjoja on lisäksi hyvin monia. Olemme ikäänkuin herkistyneet tällaisille kielteisille kokemuksille.

Jos unohdamme ne 60 000 ajatusta ja otamme esille vaikka vain ne viisi, joka tuo mieleeni sen, miten Matti Peltonen aikanaan puhui, että ihminen toimii yleensä henkisessä työssä noin 3-5 %:lla henkisestä todellisesta kapasiteetistaan, niin nämä viisi ajatusta voivat juuri tuoda sen jäljellä olevan 95 % henkiseen käyttöömme.

28.5. jatkoimme. Mielestäni silloinkin pienryhmä toimi intensiivisenä voimaryhmänä, joka keskittyi sen edessä seisovaan mestariin, joka silmiemme edessä avasi ja loi uusia miellelyhtymiä, käsitteitä, käsitteistöjä ja sanoja haparoiden.

Tässä kohdassa en voi olla siteeraamatta Christer Peterssonin, växjöläisen lääkärin, potilaan ja lääkärin eli hoitokohtaamisen keskeisiä elementtejä koskevaa runoa, joka sanoo muun muassa ihmisten syvästä kohtaamisesta, vertaan tätä seminaaria hoitokohtaamiseen, seuraavan sitaatin kautta: 'Uskon ajatukseen ja tunteeseen / jotka yhdistyvät taidoksi, ammatin hyväksi tavaksi / uskon ihmisen janoavan taitoa, / epäilen informaatiota ja etsin ymmärrystä, / vaikka sitä harvoin löytyy // Uskon että 'abstrakti kuva maailmasta / on yhtä mahdoton kuin piirros myrskystä' (sitaatti Tomas Tranströmeriltä) / ja uskon että jokainen hoitosuunnitelma / joka on esteenä ihmisten kohtaamiselle / on Heramme kirous, / voimia syövä umpikuja, / yksiselitteisyyden ja ruutumallin / sekä yhdensuuntaisen kehityskulun / itsepintaista vaatimista // Uskon edestakaiseen liikkeeseen, / ympyrään ja jälleentulemiseen, toistuvaan paluuseen, / lainehtivaan keskusteluun / joka haparoi etsien kiintopistettä / kohtaamisen vapaassa avaruudessa // Uskon siihen silmänräpäykseen joka on / ajan ja ajattomuuden risteyskohdassa / jossa kohtaaminen tapahtuu /'

Tämä ihmisten syvä hoitokohtaaminen, clinical encounter, on juuri syvän kohtaamisen malliesimerkki samoin kuin japanilaisen teeseremonian ydin, jossa ihmiset ihmisinä kohtaavat toisensa hierarkioista vapaana, johon Esa on meidät vetänyt muun muassa julkaisemalla osallistujalistan ilman titteleitä ja virkoja, hierarkiasta vapaana voi tämäkin ryhmä parhaimmin toimia, kun se näkee innoittavan mestarinsa haparoiden ajatusten vapaassa avaruudessa.

'Pelokas lapsi' on mielikuvitusihminen. Ehkä on olemassa vain lapsi, joka ei tiedä. Olemme kaventaneet ajatuksellista toimintaamme, vaikka olemme lisänneet sanakapasiteettiamme. Niiden avulla siirrymme sanoista, sanakuvista tilanteeseen. Toinen voi reagoida siihen kuin meistä kaikuisi kaukus, riemu, elämä, arvo, toivo.

Seuraavana otettiin ykkösteemaksi tosissaan oleminen, jonka esimerkiksi laulajana olemisessa helposti yleisö havaitsee. Mielikuvituksessa oleva henkinen kontakti ei ota tosissaan.

Tosissaan olemisen rinnalle on nostettava yhdessä tekeminen, kun toinen luo, niin toinen voi olla muusa ja näin syntyy maaginen noste. Jokainen välittäminen, jokainen luottamus johonkin johtaa rakkauteen, josta syntyy runo, joka lähti muusasta liikkeelle.

Vaikka lapsesi tekisi mitä tahansa, olet mukana pysyvästi. Meidän tulisi olla lapsen rinnalla eikä tehdä vain omia rutiineja, joka ei pakota syvään olennaiseen näkökulmaan. Nykykulttuurissa mukana olo on ikäänkuin automaattista. Keksitään erilaisia iskulauseita, jokin 'vahva markka', kun pitäisi olla rinnalla olemista. Ihminen huutaa ja kaipaa lähellä olevaa. Ihminen näivettyy suhteessa toiseen, ellei ole rinnalla olevaa. Toiselle rakastettu on kuningatar, kapakkapuheessa puhutaan eukosta.

Monelle voi riittää se, mikä jo on. Sinussa voi kuitenkin olla voimakeskittymiä, jotka ovat jääneet muiden alle. Negatiivisuuden logiikalla niitä on jo korostettu. Jotkut asiat vaativat keskittymistä. San Marcon aukio koetaan kokonaisuutena, se pakottaa kohtaamaan itsensä kokonaisuutena. Detaljeja ei lasketa, ei tiiliä, ei ikkunoiden lukumäärää tai ratsastajia seinäkuvioiden. On radikaalisti poikettava pois arjesta kohti positiivista lähtökohtaa.

San Marco on paikka, jossa ilmenee halu tavata, jossa voi jokainen levähtää 'kotoisesti', jossa vahvistimistari ei kiellä mitään. Elämän tulee olla kuin aukio, johon kuka tahansa saa tulla ja johon aurinko voi paistaa ja johon vesi ja meri tuovat tuoksunsa ja äänensä. On löydettävä, missä se meissä jokaisessa on. Jos vesimassojen tulva tulee, niin se myös palaa ja San Marco on kuva sinusta eli jokaisesta ihmisestä.

Arjessa ei pääse tornin huippuun, josta hyvällä säällä voi nähdä Dolomiittialppien huiput, mutta voi ajatella olevansa siellä.

Kirkko taas on pyhä paikka, mikä tahansa pyhä, joka on meidän ajatustemme ylärekisterissä ihannuuden, riemun ja toivon täyttämä alue.

Hallintorakenne panee pahat pojat lyijykammioihin ja heidän siltansa otetaan pois.

Sen sijaan pitäisi olla piteyttä, pitämistä oman sielunmaiseman mukaan, antaa toiselle sen mitä itse toivoo. Kivien piteys on jokin yksityiskohta, pesäpallohanskat, kivi, se voi olla hyvin pieni Juicen ja Esan yhteisenä funktiona tärkeä. Pehmolelu on myös piteyttä.

Yhteys mereen on samalla yhteyttä äärettömyyteen, ulapallisuuteen, et voi nähdä merta kokonaan kuten et voi nähdä koko elämänsikään.

Nainen hankkii verhoja verhotakseen niillä tilan, jotta hän tuntisi sen enemmän omakseen.

Ihmisessä on hallintohimo, sanoo Pekka Himanen. Ihmistä tulee ajatella äärettömyytenä, transkendenttisena ilmiönä. Esa ei haluaisi mennä sinne, jossa joku rajaa tai ylittää ihmisen toiveiden täyttymisen, pysäyttää sen lyijykammion seinään. Se pitää ohittaa ja saada lisää tilaa olla. Voimakenttä, joka tulee monikerroksisuuden kautta avartuvan kokemuksen tuomana.

Kapellimestari-instituutio lisää kerroksen toisensa jälkeen. Tärkeätä on läsnäolo ja tosissaan olo, saatavilla oleminen, josta syntyy maaginen nosto. Siinä ei kysytä joko tai, vaan siinä puhutaan sekä että tasapainosta, sekäettäisyys lisääntyy.

Musiikkia luonnehditaan italiankielisin termein con brio, spirituoso, majestoso, joita esitetään erilaisilla voimakkuuksilla.

Luova prosessi voi mennä tummaa kohti. Mitä jos jokin uusi alkaisi nyt, kukaan ei ole ehkä etukäteen määrätty, kukaan ei ole päättänyt, minkälainen jokaisen meistä tulevaisuus on.

Kaikki täysin uusi kasvaa kaikesta entisestä, mutta se on kuitenkin aivan uutta. On rakastuttava omaan juttuunsa uudelleen. Lapsuus on elämän rakastamista ja se on voimakenttänä kaiken ylimääräisen alla. Uusi avautuminen on tosissaan olemista, ajatus, joka näyttäytyy myös mikrokäytöksessä, joka avaa uusia avaria perspektiivejä. Sisäinen maailma ei saa hautautua nykyhetken alle.

Viiden vuoden avioliiton jälkeen ei voi päätellä, että 'kaikki on nyt nähty', koska se ei ole mahdollista vaan kumpikin on oppinut tässä pelissä tai leikissä tiettyjä rutiineja, joilla käyttäydytään ja kätkäydytään. Voi olla moodeja, mahdollisuuksia tuottaa lämpöä, käyttää hyväksi mahdollisuuksia. Aikaisempaan jo kauan olleeseen puolisoon voi rakastua uudestaan, pelokas lapsi on mahdollisuuksia täynnä, joita voi tulla sekä ulkoa että sisältä.

On tärkeää puhua ihmisille niin, että he jaksavat kuunnella. Se merkitsee lähestymistavan vaihtelua, muuttamista oikeastaan kaiken aikaa.

Ajattelumme on helposti liian ns. objektiivista tai materiaalista, 'ihmeellinen lämpö' ei ole Esalle riittävä, koska 'sisäinen pöpöttäjä' sotkee meissä jokaisessa halua sinussa olevalle ihmeelle ja mahdollisuudelle. Anna omille ajatuksillesi mahdollisuus onnistua, jos sinulla ei olisi näitä opittuja tapoja. Kantava ajatus voi olla esimerkiksi lapsen toivo, aikuisen toivo tai vanhan toive. Toive voi olla uudet asiat ja maailman parantaminen. Se tapahtuu kun saa nosteen, saa kosketuksen ja painaa plus-nappia. Ajatuksilla on energialuonne. Mitä ihmisessä on, ei aina näy päältä. Kuitenkin positiivinen asenne tuo vahvistuneen elämänuskon eikä se ole mittakaavakysymys vaan kysymys siitä, mitä sisällä on, jatkoa 1700-luvun ajatuksen vapaudelle.

** ** *

Ajatusten vapauttaminen raportoimisen synkeästä juoksusta.

Peter Englund sanoo esseekokoelmassaan Hiljaisuuden historia, että hän Uppsalassa opiskeluaikana tultuaan pyörällä kotiin sattui hetkeen, jossa liikenteen melu oli kokonaan poissa, lunta satoi suurina hiutaleina, hän pani pyörän telineeseen ja pysähtyi kuullessaan äänen. Hän kuuli lumen satavan.

Jos eurooppalaiselta kysyy, oletko kuullut lumen satavan, ei hän ymmärrä mitä kysyt. Sano hänelle: Mene Suomen Lappiin.

Kun ihmiseltä, joka tekee rutiinissa työtään, kysyt, oletko havainnut miten ajatukset kehittyvät ja luovat itse itseään. Jos hän vastaa, että hän ei siitä tiedä, sano: Mene katsomaan, kun Esa edessäsi tekee juuri sen. Erikoista siinä tapahtumassa on, että sinun ajatuksesi alkavat juosta omia ratojaan, mutta myös eteenpäin ja erilaisiin asioihin kuin ennen, vaikka ei välttämättä juuri niihin samoihin, joista Esa puhuu. Tämä on kuin taidekokemus, näytelmän, oopperan, musiikin ääressä. Tai kuin erikoisalan kongressissa. Kuuntelet esitelmää, mutta sen sisältö ei sinänsä ole tärkeä vaan tärkeä on se, mitä se panee sinussa itsessäsi syntymään. Tällaista yleisorkesteria edustaa Esan ainakin tämä ensimmäinen Venetsia-seminaari.

** ** *

Useimmat ajattelevat metatasolla, sivutarkastelun tasolla. Avautuminen, sehän nyt ainakin menee liian pitkälle, ihminen kyynisoituu ja luulee olevansa vain enemmän realisti, vaikka hän on lakannut olemasta ihminen.

Kyynistäminen on muutettava elämän ymmärrykseksi, elämä on ihme, jonka torniin voit aina mennä. Sen voit tehdä, vaikka muut eivät tekisikään, tee se nyt.

Sen jälkeen puhuttiin tangovideon kautta naisen tuoksusta, a) siitä että osaat, b) siitä että et osaa ja niiden välissä kohdattava pelko. Tango auttoi pelkoon, nainen osasi, kun hän antautui sokean miehen tanssittavaksi. Mukana olo edellyttää kuuntelua, toisen seuraamista, sitä että haastetaan lähimmäinen mukaan. Mies tuntee pätevyytensä kavereitten porukassa, vaikkapa käsijarrukäännöksellään kehuun.

Kun toinen avautuu toiselle, niin osaaminen ylittää itsensä ei-osaamisen. Tärkeätä on koettaa ymmärtää toisen todellinen sanoma, se on jokaisen ihmisen ja jokaisen toista auttavan kuten erityisesti myös lääkärin pysyvä velvoite ja vaikeus.

29.5. 05

Tärkeämpää kuin ymmärtää mikä ja miksi, on ymmärrettävä vain, että tärkeintä on se, että se on. Esimerkiksi Venetsia. Meissä jokaisessa on kerroksia, jotka ovat vanhempia kuin Venetsia. Meistä jokainen on peruuttamattomasti ihmeellinen. Viisauden elementti on tärkeä, kun ymmärretään miten tärkeätä on se, mitä on eikä sen selitys. Luovuus on virtaavuutta, ajattelu on sointuina tapahtuvaa kielen prosessia. Menestyvä systeemi toimii, koska sitä ei ole rajattu vaan se avautuu elämän omalla logiikalla, kerroksittain syntyvällä tai itseään täydentävällä logiikalla. Hyvyyden autuudet puoltavat, vaikka järki toimisi jarruna joskus. Normaaliolosuhteissa systeemin pitäisi kasvaa ja edistyä, tosiasiasa systeemi vie helposti ihmisen väärälle tielle, ellei avaudu toiselle ja itselleen. Systeemi syntyy ikäänkuin maagisesti, ei suunnitelmina, käsi kädessä parit kulkevat. Riittää kun on, selitystä ei tarvita.

Pihtaamisen koston kierre on avioliitosta ja muista läheisistä ihmissuhteista lopetettava. Tämä koskee myöskin kaikkia työyhteisöjä, kaikkia pienryhmiä.

Jokapäiväistä elämäämme voi helposti myöskin kuvata uoma-elämäksi, jota useimmat elävät. Sen voi rikkoa vaikka ostamalla ruusun leidilleen saaden tästä uomasta irtoamiselle illan koittaessa superbonuksen.

Historiaa syntyy koko ajan, mutta organisaatiokaavat nauravat ivallisesti. Yksi, kaksi, kolme, syntyy systeemikaavan mikrotasolla. Se muovaa meitä, systeemi saa aikaan pihtaamisen tunnelman ja latistamisen. Jos nainen ei punaa huuliaan miestä varten ja muikuilee miehelle, niin hän ei saa ruusua ja syntyy keskinäinen koston kierre. Se on lopetettava, henkinen latistaminen on aloitettava oman itsen latistamisen lopettamisella. Jokaiseen systeemiin kuuluu olennaisena aina kahden henkilön kohtaaminen ja siinä on uskomaton määrä voitettavaa.

Jos vaimosi ansaitsee ruusun tai ystäväsi, niin älä anna hirvikaverien ivanaurun sitä häiritä.

Menestyvän systeemin edellytys on systeemin innovatiivinen sotkun avaus tunnetasolla ja se, että olet tosissasi. Yllytyshullu on jokainen, myös sodassa. Sinä olet ihmeellisempi kuin uskotkaan ja yllyttäjä yllyttää jokaista.

Se tuo minulle ruusun, miksi, haluaako se jotakin vaihtokauppaa, eipä irtoa. Lopeta se ajattelu itsestäsi, niin se loppuu toisestakin. Jokaisen systeemin interventio häiritsee myös systeemiä. Olennaista on, että on. Yksi sana Marx-veljesten esityksestä voi muuttaa kaiken, kun se oikea sana on paikallaan, kaikki nauravat, kun se puuttuu, ei kukaan naura. Sama tapahtuu aforistiikassa, yksi liika sana pilaa aforismin, puoli ajatusta liian vähän tekee saman.

Herkkyuden metodologia on otettava osaksi perusorganisaatiota, tämä tarkoittaa yksinkertaisesti (oma kommentti: kaikki on humanisoitava, teeseremonian ichiko ichie -kohtaaminen on ymmärrettävä tapahtuvaksi aina kun kaksi ihmistä kohtaa, samaksi kuin kliininen 'encounter'. Se on korjattava positiivisin keinoin eikä negatiivisin keinoin. On saatava kiinnitys pysyvään innostuksen maailmaan, positiiviseen poikkeamiseen.

Jos gradeerataan hyvä, keskinkertainen ja heikko, niin toiselle puolelle viivaa tulisikin panna skaala, joka ei liioittele keskinkertaisuutta tai heikkoutta tai negatiivisuutta. Toisella puolella skaalaa on positiivisuus, rohkeus, yllytys, kiitos, avoimet puheet. Siitä on pyrittävä tähtiä kohti eikä langettava mustien aukkojen imuun. Inquiry on kysyvä kuuntelu, jonka vastakohta on advokaatti. Negatiivinen elämys on se musta aukko, mutta positiivinen elämys on se tähti, joka näkyy taivaalla ja se tähti, joka on työyhteisössä, jolla on samalla tavalla kuin lavasäteilyä, työryhmäsäteilyä, joka säteilee työtään, innostustaan hyvään tekemiseen myöskin muille. Jos pienryhmässä 30 hengen ryhmässä on kolme tai viisi tällaista tähteä, heidän on annettava loistaa, vaikka he eivät välttämättä haluakaan johtajiksi. Heitä ei saa sammuttaa. On ajateltava toista ja toiseutta ja vähennettävä liikaa ja liiallista ja aina helposti esiin tulevaa minä, minä, minä-ajattelua. Inhimillinen systeemi on avattava toiselle ihmiselle.

Meissä on enemmän kuin päälle näkyy ja kierrämme ylärekisterin kautta oikeata päämäärää kohti.

Venetsian kanavat, sillat, kapeikot ja umpikujat ovat sinussa itsessäsi. Mitään ei pidä hylätä, koska sekä että -tunnustelu auttaa kun tuodaan lisää ja lähtee uuteen suuntaan, antaa virran juosta, vesi virtaa sinne missä ei estettä ole ja niin pitää sielunkin tehdä.

Ihminen säveltää koko ajan elämänsä partituuria ja ratkaisee itse pulmiaan. Hän käsittelee käsitteistöä, joka on aluksi raaka sen sisältöön verrattuna, mutta hän panee 'kuutosen silmään', ei halua pohja-aikoja, ei aina soi, lisää vaihtoehtojen sopivuutta, kunnes järjestelmä täydellisesti hyväksyy sille annetun sisällön, joka tekee myöskin sen muodon. Venetsia välähtelee vuosisatoja eri ihmisille. Ennen vanhaan toiset asuivat Töölössä, toiset eivät, Esa puhuu joskus Hyvinkästä, joka ei ole paikka, josta tulisi olla, josta kukaan olisi kotoisin, mutta elmän omalla logiikalla töölöläisistä tulee ihmisiä kuten myös Pitkäsillan takana asuvista, samoja.

Ihmisen tulee jalkautua omaan elämäänsä, ettei vain koheltaisi paikasta toiseen. Jalkautuminen pitää tehdä itselle sopivalla tavalla, kuulee omat askeleensa, elämän lähikaikuisuuden. Elämä on tässä. Se ei ole siellä, mihin kohellat eikä se ole energian sielu. Se on itsestä esiin kukoistava, virtaava, jatkuva elementti.

Esan kotiin alkoi tulla punaselkäisiä tietosanakirjoja (sama, joka on omassa hyllyssäni nimellä Uusi Tietosanakirja 1960-luvulta, josta filosofian opinnoissa otin paljon hyödyllistä tietoa ulos). Esan vanhemmat sanoivat, että ne ovat hyvät olemassa, kun menet oppikouluun, vaikka Esa ei sitä itse vielä silloin tiennyt. Elämä on uskomatonta kohellusta ja tosiaan omien askelten kaiku on hyvä kuulla. Tarvitaan teknistä taitoa ja Venetsian taitoa, jotta Venetsian taito voisi edelleen mukauttaa itseään toisiin, ihmisiä toisiinsa. Tekniikka on ongelmallista, koska se on ongelman osa ja muilta otetaan kritiikkiä hyvin vaikeasti. Voi zoomata konkreettisemmin meidän ihmisenä kehittymisem-

me näkökulmia. Kommunikaation, tekniikan jne kokonaan uutta. Oman sisäisen rakentamisen osia on rappio ja niiden konkretisaatio ratkaisee. Anna itsesi olla samanaikainen kuten Venetsia, jossa on myös tähti ja avaruus. Tähti antaa meille mahdollisuuden valaista enemmän, tosissamme olemisen, tilaisuuden olemiselle ja maagista näyttöä. Lakkaamme kuristamasta ajatuksiamme.

Hakusana KADETTI. Esan mukaan se on musiikillisesti leppoisa, voimme löytää aarrearkun sen avulla. Jos uskot toisesta sitä, tutki hänen mikrokäytöstään ja pane tuumasta toimeen (pilakuvasarjassa kysyttiin, kuinka pitkä on matka tuumasta toimeen. Vastaus: täältä ikuisuuteen.). Jaska: Onko kirsikka tomaatti. Se voi olla tomaatti. Lapsistamme uskomme sitä. Onko sinulla aarrearkku, oletko sinä aarrearkku, sysäätkö pois sen mitä se tarjoaa, yksi sana voi tuoda demobilisaation pois ja ylös, kulman takaa löytyy uusi näky.

Esa siteerasi myös Oiva Ketosen joulukirjettä. Ketonen oli elänyt viisikymmentä vuotta avioliitossa, jossa molemmat olivat onnettomia, kun nuoruuden rakkaus ei unohtunut kummaltakaan ja he kohtelivat toisiaan huonosti.

Tämä tuo järkyttävällä tavalla mieleen sen, että monet ajattelevat, että filosofit ovat henkilöinä hyvin rauhallisia. Oli kiintoisaa filosofian opiskelijana nähdä, kun filosofit kiistelivät korvat punaisina ihan niinkuin kuka muukin. Myös he ovat ihmisiä. Myös Ketonen oli ihminen eikä hän nähnyt sitä, mikä oli liian lähellä.

Esalle ystävällinen huomautus, kerroit useaan otteeseen, että olet 52- tai 53-vuotias. Kerron mitä suunnilleen siinä iässä havaitsin. Totesin nimittäin, kuten muinaisesta monen kymmenen vuoheen takaisesta lääketieteeseen julkaisusta luinkin aikanaan, että ihmisen iän lisääntyessä hänen aikansa kulkee nopeammin. Silloin vähän päälle viisikymmppisenä opin sen, että jos jokin asia tuntuu tapahtuneen viime vuonna, niin jos sanon viisi vuotta sitten, niin se menee melko oikein ja jos se tuntuu tapahtuneen toissa vuonna, niin sanon kymmenen vuotta sitten ja se menee aika oikein. Jos Oiva Ketonen kuoli 83-vuotiaana, niin se ei voinut tapahtua 'noin vuosi sitten'. Punaselkäisen tietosanakirjan mukaan Ketonen syntyi 1913 ja siihen kun lisätään 83 vuotta, tullaan tulokseen 1996, niin että se on se yhdeksän vuotta, viime vuonna. Ketosta ja muitakin ajatellen pistän tähän pienen runon, jonka helposti ymmärtää suppeasti kuolemaan liittyväksi. Siihen se ei liity ollenkaan vaan se liittyy kaikkeen surutyöhön, jota utopian lisäksi ihmisen elämä on aina täynnä.

(Puhuttelit seminaarissa minua joskus professoriksi. Mitä jos minä olisin sanonut: herra professori, Esa Saarinen jossakin sopivassa keskustelutilaisuudessa, niin olisihan se ollut ihan kamala herja. Että kiitos ystävällisyydestä, että käytit kaunista arvostavaa muuta sanontaa myöhemmin.)

KUN AIKA ON

Kuin höyhen
joka linnun lennon jälkeen
alaspäin leijuu,
kasvojesi alla,
sen, painottoman,
melkein sormin tunnet
niin väsymyksen kevyt ensi tunto
niin ettet sitä ehkä huomaakaan
sipaisee sieluasi, tuoden viestin
joka on helpompi kuin arvasit:

kun aika on
niin haluatkin pois,
enemmän tahtot
lähteä kuin jäädä.

Tämän tunnelman jälkeen tulee vielä heti kotiin tultuani kaikkien kiireitten ollessa vielä täysin käsittelemättä esille pulpahtanut runo, joka kuuluu seuraavasti.

AJATUSTEN JA INNON AVAAJAYSTÄVÄLLE

Elämä on ollut pitkä.
Joko on tullut loppu
ja onko toivo jo kadonnut
tulevaisuuden tieltä?

Kas siitä kun ei ole kysymys ollenkaan
nyt vasta on sielussa tasapaino
ja rauha ja onni.
Nyt vasta se toimii
kaikella voimallaan.

Elämä on täynnä, nähdä
sain sen taas
yhä uusia tietoja
loputtomuuteen asti,
koko mieli on täynnä
toivoa innostusta
ja uudet laulut ja kirjat,
uudet ihmiset, läheiset
kaikki he mulle
yhä odottavat sankoin,
loppumattomin parvin.
Se vasta on toivoa,
mieli on nyt sitä tulvillaan
Venetsiasta se väikkyy,
kanaalin laineista loistaa
kuin päivän hehku:
Ihmisten yhteisyys.

31.5.2005

Venetsia-seminaarin henkinen yhteenveto, eräs versio